

ADAM R. SIKORA OFM
Lublin

MIEJSCE REALIZACJI KAPŁAŃSTWA CHRZEŚCIJAN WEDŁUG APOKALIPSY ŚW. JANA

Od czasu Soboru Watykańskiego II temat kapłaństwa był wielokrotnie podejmowany na polu biblistyki¹. Stosunkowo jednak skromnie przedstawia się w tym zakresie udział polskiej literatury biblijnej². Niniejszy artykuł podejmuje ten temat, ograniczając jednak zakres swych zainteresowań do Księgi Apokalipsy św. Jana. Jak wynika z tytułu, pragnie odpowiedzieć przede wszystkim na pytanie, w jakiej perspektywie czasowo-przestrzennej, zdaniem autora tej Księgi, chrześcijanie wypełniają funkcje wynikające z otrzymanej godności kapłańskiej.

¹ M. A d i n o l f i. *I cristiani „sacerdoti” secondo Apoc 1, 6; 5, 10 e 20, 6 nella interpretazione di Tertuliano*. W: *Turchia: La Chiesa e la storia. Atti del simposio su s. Giovanni Apostolo*. A cura di L. Padovese. Istituto di Spiritualità del Pontificio Ateneo Antoniano. Roma 1991 s. 99-109; t e n ż e. *Il sacerdozio comune dei fedeli*. Roma 1983; I. B e c k. *Esistenza sacrale. Il sacerdozio comune del popolo come realtà culturale ed estraculturale*. „Rassegna di teologia” 12:1971 (suppl. al n. 2) s. 15-29; M. C o u e. *Un royaume de prêtres, Ap 1, 5-8*. „Assemblées du Seigneur” 20:1973 s. 9-16; A. F e u i l l e t. *Les chrétiens prêtres et rois d'après l'Apocalypse. Contribution à l'étude de la conception chrétienne du sacerdoce*. RThom 75:1975 s. 40-66; G. F o h r e r. *Priesterliches Königtum, Ex 19, 6*. TZ 19:1963 s. 40-66; W. L. M o r a n. *A Kingdom of Priests*. New York 1962; G. de R o s a. *Il sacerdozio comune dei fedeli nel Nuovo Testamento*. „La civiltà cattolica” 123:1972 nr 4 s. 350-357; E. S c h ü s s l e r F i o r e n z a. *Priester für Gott. Studien zum Herrschafts- und Priestermotiv in der Apokalypse*. Münster 1972; A. V a n h o y e. *Sacerdoti antichi e Nuovo Sacerdote secondo il Nuovo Testamento*. Torino 1985; U. V a n n i. *La promozione del regno come responsabilità sacerdotale dei cristiani secondo l'Apocalisse e la Prima Lettera di Pietro*. „Gregorianum” 68:1987 nr 1-2 s. 15.

² A. J a n k o w s k i, K. R o m a n i u k. *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*. Katowice 1972.

I. TEMATYKA KAPŁAŃSKA W APOKALIPSIE

W niniejszym paragrafie pragniemy odpowiedzieć na pytanie, jak przedstawia się zarówno obecność terminologiczna, jak i tematyczna kapłaństwa w Księdze Apokalipsy.

1. Terminologia

Terminem, który nas oczywiście interesuje najbardziej, jest „kapłaństwo”. Wydaje się jednak, że dla całościowego ujęcia należy zbadać wszystkie słowa będące w bezpośredniej relacji z tematem kapłaństwa. A. Vanhoye³ wylicza w NT osiem terminów z tego samego pola semantycznego. Na określenie „kapłaństwa” NT używa trzech różnych rzeczowników: ἱερωσύνη, ἱερατεία, ἱεράτευμα, na określenie „kapłanów” – terminu ἱερεὺς, na „arcykapłana” – ἀρχιερεὺς lub ἀρχιερατικός, na określenie wykonywanych funkcji kapłańskich – ἱερατεύειν oraz na sprawowanie czynności sakralnych czasownika ἱερουργεῖν.

Należy jednak od razu zaznaczyć, że spośród tych ośmiu terminów w Księdze Apokalipsy znajduje się tylko jeden. Autor Apokalipsy używa trzy razy (1, 6; 5, 10; 20, 6) słowa ἱερεὺς i stosuje je zawsze w liczbie mnogiej. W całym NT rzeczownik ten występuje 31 razy. Pisma narracyjne NT (Ewangelie i Dzieje Apostolskie) nie stosują tytułu kapłańskiego ani do Jezusa, ani do Jego uczniów. Kiedy mówią o kapłanach albo o arcykapłanie, to zawsze w związku z kapłaństwem judaistycznym. Wyjątek stanowi tekst, w którym mowa jest o kapłaństwie pogańskim (Dz 14, 13). Poza tymi księgami termin „kapłan” występuje tylko w Liście do Hebrajczyków (14 razy) oraz w Apokalipsie. W Hbr tytuł ἱερεὺς („kapłan”) odnosi się wyłącznie do Jezusa (7 razy). Przede wszystkim jednak Chrystus jest ukazany w tym Liście jako „Arcykapłan” (10 razy).

W Apokalipsie, jak już zostało powiedziane, termin „kapłan” występuje trzy razy. Już na początku Księgi czytamy: „Jan do siedmiu Kościołów, które są w Azji [...] od Tego, który nas miłuje i który przez swą krew uwolnił nas od grzechów naszych i uczynił nas królestwem – kapłanami (ἱερεῖς) dla Boga i Ojca swojego” (1, 4-6).

W wizji pieczęci (rozdz. 5) dwudziestu czterech Starców mówi do Baranka: „Ty jesteś godny wziąć zwój i otworzyć jego pieczęcie, ponieważ Ty zostałeś zabity i nabyłeś Bogu ludzi z każdego pokolenia i języka, i ludu, i narodu i uczyniłeś ich Bogu naszemu królestwem i kapłanami (ἱερεῖς) i oni będą królować na ziemi” (5, 9 n.).

³ V a n h o y e. *Sacerdoti antichi* s. 55-56.

Trzeci tekst, w którym spotykamy termin ἱερεῖς, znajduje się prawie na końcu Księgi. W dwudziestym rozdziale ukazuje się obraz *interregnum* mesjańskiego. Mówi się o tych, którzy uczestniczą w „pierwszym zmartwychwstaniu”: „[...] oni będą kapłanami (ἱερεῖς) Boga i Chrystusa i będą królować z Nim przez tysiąc lat” (20, 6).

Wydaje się, że już pierwsza lektura tych trzech tekstów pozwala odnieść termin „kapłan” (ἱερεύς) do chrześcijan. Tylko oni są nazwani w Apokalipsie „kapłanami”.

Innym faktem rzucającym się w oczy jest stałe zestawienie rzeczownika „kapłani” ze słowami „królestwo” czy „królować”. To powiązanie terminów wskazuje, być może, na intencje autora, pragnącego w ten sposób ukazać charakter godności chrześcijańskiej poprzez „królowanie” i „kapłaństwo”.

Oczywiście, że to powiązanie terminów kojarzy się z starotestamentowym tekstem z Księgi Wyjścia, do którego pragnie się nasz autor odwołać: „Wy jesteście królestwem kapłanów (*mamleket kohanim*) i ludem świętym” (Wj 19, 6). Należy jednak zaznaczyć, że w tym tekście lekcja „królestwo kapłanów” nie jest pewna. Istnieje bowiem możliwość czytania tego tekstu na dwa sposoby: albo jako „królestwo kapłanów” (lekcja masorecka) albo „królestwo i kapłani”.

Wydaje się zasadne wspomnieć w tym momencie także o innym tekście nowotestamentowym, który inspiruje się Wj 19, 6, tj. 1 P. Ale autor 1 P przejmuje lekcje za tradycją Septuaginty, która w miejsce rzeczownika „kapłani” ma abstrakcyjne słowo „kapłaństwo” (ἱερεύματα), a w miejsce rzeczownika βασιλεία ma przymiotnik βασιλείων („królewskie”). Św. Piotr nie mówi więc o „kapłanach”, lecz o „kapłaństwie”, o społeczności kapłańskiej. Natomiast autor Apokalipsy, wzięwszy lekcję, która znajduje się u Teodocjana i Symmachusa, mówi o „królestwie (i) kapłanach”.

Ponieważ temat „kapłaństwa” jest ściśle związany z tematem „królestwa” (albo „królowania”), należy widzieć go w świetle tego ostatniego. Zestawienie „królestwa” z „kapłaństwem” posiada niewątpliwie swój ciężar gatunkowy. Właśnie Apokalipsa zdaje się dawać odpowiedź na pytanie, jakie jest znaczenie istniejącej między nimi relacji⁴. Aby mieć pełniejszy obraz, należy widzieć termin „królestwo” w zestawieniu terminologicznym: βασιλεύς – βασιλεία – βασιλεύειν.

Według U. Vanniego⁵ ta grupa terminologiczna posiada dwa okresy realizacji: jeden – ściśle eschatologiczny, drugi – wyraźnie historyczny. Postacią

⁴ V a n n i. *La promozione del regno* s. 12. Autor widzi taką możliwość z powodu częstego zachodzenia terminów βασιλεία, βασιλεύς, βασιλεύειν, których brak jest widoczny zarówno w 1 P, jak i Wj.

⁵ Tamże s. 15-16.

pierwszoplanową królestwa, która przewycięża wrogość nieprzyjacielskich mocy, jest Chrystus. Pierwocinami Jego dzieła są chrześcijanie, tworzący „królestwo”. Oni współpracując z Chrystusem i należąc całkowicie do Boga, ze swej strony „królują”. Aktualizacja tego królestwa dokonuje się w historii zbawienia zarówno w wymiarze ziemskim, jak i pozaziemskim.

2. Obecność rzeczywistości kapłańskiej w Apokalipsie

Zapoznawszy się z terminem „kapłan” w Apokalipsie w jego reakcjach ze słownictwem wynikającym z najbliższego kontekstu, należy zapoznać się z tekstami mówiącymi w sposób pośredni o kapłaństwie. Należy znaleźć także pewne wskazówki na bazie słownictwa, przede wszystkim kultycznego, w jakiś sposób związanego z kapłaństwem. Chodzi o danie odpowiedzi na pytanie dotyczące koncepcji samego Chrystusa jako kapłana w Apokalipsie. Różni uczeni⁶ utrzymują, że są w stanie wskazać oznaki obecności naszego tematu w słowach, które wywodzą się z języka liturgicznego. W opisie Syna Człowieczego w Ap 1, 13 mówi się o „długiej szacie, która opada aż na stopy”. Niektórzy uczeni w owej „długiej szacie” widzą charakterystyczne odzienie kapłanów. Badania jednak terminu ποδήρης („długa szata”), zarówno w ST jak i w NT, a nade wszystko podobieństwo Ap 1, 13 z Ez 9, gdzie w ogóle nie mówi się o kapłaństwie – sprawiają, że opinia tych uczonych wydaje się mało prawdopodobna.

Inne słowa, które przykuwają uwagę naukowców, dotyczą ofiar rytualnych. Faktycznie, istnieją teksty, które zdają się sugerować związek Chrystusa z ofiarą rytualną. W Ap 5, 6. 12 i 13, 8 mówi się o „Baranku zabitym” (εσφαγμένον), którym jest sam Chrystus. Ale także w tym przypadku trudno jest wykazać związek pomiędzy terminami ἀρνίον i σφάζειν a wymiarem kapłańskim. Słowo ἀρνίον nie jest nigdy użyte w opisach biblijnych dotyczących składanych ofiar. Także czasownik σφάζειν nie należy do słownictwa rytualnego; jest to termin konkretny, zaczerpnięty z języka potocznego⁷. A. Vanhoye uważa, że autor Apokalipsy umieścił to nierytualne słowo w pewnej strukturze, która wyraźnie jednak mówi o ofierze rytualnej⁸. W ten sposób zostałoby zaznaczone, że postać Chrystusa ma charakter kapłański. Działalność kapłańska Chrystusa została ukazana jako działanie zbawcze, w którym Chrystus ofiaruje samego siebie jako ofiarę i dzięki temu jest w stanie wpływać w sposób aktywny na bieg historii. Teksty, które ukazują Chrystusa jako pośrednika, są ściśle

⁶ Zob. V a n h o y e. *Sacerdoti antichi* s. 216.

⁷ O. M i c h e l. *sfadzō*. GLNT XII 345.

⁸ Tamże 318.

związane z wypowiedziami, które dotyczą kapłaństwa chrześcijan⁹ Ich kapłaństwo jest – obok faktu bycia „królestwem” – jednym z najważniejszych owoców odkupienia.

W całej Księdze Apokalipsy spotyka się dość bogate słownictwo z obszaru liturgicznego. Autor mówi o rzeczywistościach kultycznych, związanych w jakiś sposób z działalnością kapłańską: o krwi, o ołtarzu, o kadzidle jako symbolu modlitwy, o osobach ubranych w stroje liturgiczne, o pieśniach i scenach adoracji.

Materiał pośredni dotyczący kapłaństwa chrześcijan, szczególnie ten związany z językiem liturgicznym, będzie uwzględniany sukcesywnie podczas egzegezy fragmentów mówiących wprost o kapłaństwie chrześcijan.

Biorąc pod uwagę wszystko to, co zostało do tej pory powiedziane, można wnioskować, że temat kapłaństwa jest obecny w Księdze Apokalipsy zarówno w sposób formalny, poprzez termin *ιερεὺς*, zachodzący trzy razy, jak i w sposób pośredni poprzez związek z Chrystusem-kapłanem. Należy przy tym zauważyć, że najbliższy kontekst tekstów, które mówią o działalności kapłańskiej Chrystusa, ukazuje bardzo ścisły związek kapłaństwa chrześcijan z kapłaństwem Chrystusa. Z dynamicznego charakteru kapłaństwa Chrystusa i z powiązania z kapłaństwem chrześcijan zdaje się wynikać charakter kapłaństwa chrześcijan.

3. *Opinie dotyczące miejsca realizacji kapłaństwa chrześcijan*

Już na początku trzeba zaznaczyć, że problem tego paragrafu zawiera się w pytaniu dotyczącym miejsca realizacji kapłaństwa chrześcijan według opinii współczesnych uczonych. Zarysowują się przed nami dwie możliwości, które kładzie przed nami autor w swojej koncepcji historii: istnieje wymiar ziemski oraz wymiar pozaziemski. Mówiąc o historii i przestrzeni, nie można uniknąć kwestii mówienia także o czasie, w jakim określona działalność się dokonuje. W tej kwestii widoczny jest zamierzony przez autora chaos między terażniejszością a przyszłością¹⁰.

Mając zatem dwie możliwości, możemy sprecyzować nasze pytanie: Czy autor Apokalipsy, mówiąc o przestrzeni realizacji kapłaństwa chrześcijan, ma na myśli wymiar ziemski, ściśle związany z historią, czy też myśli raczej o przestrzeni pozaziemskiej jako właściwym miejscu realizacji godności kapłańskiej chrześcijan?

⁹ Ap 1, 5-6; 5, 9-10.

¹⁰ P. P r i g e n t. *L'Apocalisse di S. Giovanni. Traduzione e commento*. Roma 1985 s. 753.

Zależnie od wyboru jednej lub drugiej możliwości, odnotowujemy odpowiedzi różnych uczonych. Różnice jednak pomiędzy zwolennikami różnych opinii nie zawsze są precyzyjnie określone

Wpierw zostaną przedstawione opinie tych uczonych, którzy uważają, że kapłaństwo chrześcijan realizuje się wyłącznie w wymiarze eschatologicznym. Utrzymują oni, że kapłaństwo, chociaż obecne w chrześcijanach jako godność, zrealizuje się dopiero w wymiarze pozaziemskim.

Reprezentantką najbardziej znaną wśród zwolenników tej opinii jest E. Schüssler Fiorenza, która w swoim dziele o kapłaństwie¹¹ doszła do wniosku, że możliwość realizacji zarówno „królowania”, jak i „kapłaństwa” będzie miała miejsce wyłącznie na płaszczyźnie eschatologicznej¹².

Podobną opinię, chociaż zaprezentowaną w sposób mniej radykalny, przedstawia G. de Rossa. Według niego Apokalipsa nie mówi jasno, czy rzeczywistości eschatologiczne, które są „królestwem” i „kapłaństwem”, stanowią już „część” losu chrześcijan na ziemi, czy też są one wyłącznie eschatologiczne¹³. Autor stwierdza, że od początku chrześcijanie cieszą się godnością „królewską” i „kapłańską”, ale podkreśla, że sprawują oni liturgię „niebiańską” nie poprzez prowadzenie świętego życia, ale poprzez udział w uroczystej liturgii, która jest sprawowana w niebie w obecności „zabitego Baranka” (Ap 5, 6-14)¹⁴.

Opinię, że działalność kapłańska chrześcijan dokonuje się zarówno na ziemi, jak i w wymiarze pozaziemskim, wyraża A. Vanhoye¹⁵. Do tych samych wniosków dochodzi także M. Adinolfi¹⁶. Utrzymuje on, że „kapłaństwo chrześcijan, chociaż ściśle związane z dziełem odkupienia Chrystusa (Ap 1, 5-6; 5, 9-10), ukazuje się jako ziemskie i aktualne w Ap 1, 5-6 (a może także 5, 9-10), a jako niebiańskie i przyszłe w Ap 20, 6”. Także P. Prigent¹⁷ wydaje się podzielać pogląd, że miejsce realizacji kapłaństwa chrześcijan ma wymiar ziemski, ale według niego „kapłaństwo” i „królestwo” nie są faktycznie ograniczone do aktualnego okresu, lecz ich funkcje kapłańskie nie ustaną również w życiu pozaziemskim.

Oryginalny pogląd dotyczący ziemskiej realizacji kapłaństwa chrześcijan proponuje A. Feuillet¹⁸. Według niego kapłaństwo związane z królestwem,

¹¹ *Priester für Gott*.

¹² Tamże s. 90 n.

¹³ G. de R o s s a. *Il sacerdozio* s. 356.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ *Sacerdoti antichi* s. 236-237.

¹⁶ *Il sacerdozio* s. 37.

¹⁷ *L'Apocalisse* s. 622.

¹⁸ *Les chrétiens prêtres* s. 40-66.

tn. kapłaństwo królewskie, realizuje się aktualnie na ziemi, ale posiada wymiar wyłącznie duchowy, tj. duchowej ofiary składanej z życia z wszystkimi jego udrękami.

W drugiej grupie uczonych należy odnotować przede wszystkim opinię U. Vanniego. Zdaniem tego uczonego ciężar teologiczny koncepcji „królestwa” w Apokalipsie, zestawionego na sposób stały z „kapłaństwem”, wskazuje drogę dla badań ciężaru teologicznego także terminu „kapłan”. Po szczegółowych analizach dochodzi on do wniosku, że takie „kapłaństwo”, jakie ukazuje się w Apokalipsie, jest aktywną funkcją „królestwa”, którą chrześcijanie powinni realizować w historii, raz objęci działalnością zbawczą Chrystusa, który uczynił ich „królestwem”¹⁹

Ziemia zatem we wszystkich trzech tekstach w Apokalipsie, w których spotykamy termin „kapłan”, stanowi właściwe miejsce realizacji kapłańskiego posługiwania chrześcijan.

Powyższy przegląd opinii dotyczących miejsca realizacji kapłaństwa chrześcijan w Apokalipsie ukazuje trzy grupy uczonych: tych, którzy wyrażają pogląd, że realizacja kapłaństwa ma wymiar czysto eschatologiczny (E. Schüssler Fiorenza); tych, którzy widzą działalność kapłańską tylko w wymiarze ziemskim (U. Vanni); tych wreszcie, którzy uważają, że teksty w Apokalipsie mówią zarówno o wymiarze ziemskim, jak i eschatologicznym (ta trzecia grupa wydaje się być najliczniejsza). Należy jednak zaznaczyć, że opinia, która umiejscawia działalność chrześcijan jako kapłanów w życiu pozaziemskim, jest raczej wyizolowana.

II. ANALIZA TEKSTÓW

1. *Ap 1, 6*

Księga Apokalipsy otwiera się prologiem (1, 1-3), opisującym początek i cel Księgi, po którym następuje część pierwsza, składająca się z listów do siedmiu Kościołów (1, 4-3, 22)²⁰, a początek tej epistolarnej części (1, 4-8), z imieniem autora i zaznaczeniem nazw siedmiu wspólnot, które są odbiorcami listów, stanowi kontekst bliższy pierwszego tekstu „królewskiego” i „kapłańskiego”, znajdującego się w wierszu szóstym.

¹⁹ U. V a n n i. *L'Apocalisse. W: Il messaggio della salvezza. Opera Giovannea e lettere Cattoliche.* Torino 1984 s. 320.

²⁰ Tamże s. 380.

Struktura Ap 1, 4-8 nie jest jednorodna. Zarówno z punktu widzenia struktury literackiej, jak i z punktu widzenia zawartości treściowej można wyróżnić dwie części: pierwsza zawiera pozdrowienie autora dla odbiorców (1, 4-5a), drugą natomiast stanowi doksologia (1, 5b-8).

Gdy chodzi o budowę literacką, to należy odnotować przejście z 2. os. lm. („wy”) w pozdrowieniu do 1. os. lm. („my”) w doksologii.

Następnie w tej samej doksologii, w wierszu siódmym, mamy zdanie w 3. os. lp., a w ósmym – w 1 os. lp.

Uczeni, którzy nie zwracają uwagi na te załamania literackie, widzą tutaj styl hymnodyczny i hieratyczny²¹ albo styl hymnodyczno-proklamacyjny²². Inni uczeni natomiast widzą tutaj strukturę typową dla dialogu liturgicznego²³. Ta grupa uczonych zdaje się wyjaśniać i uzasadniać swoje stanowisko w sposób bardziej przekonujący.

Przyjmując zatem możliwość wyodrębnienia w częściach, które tworzą dialog liturgiczny, pewnych całości, wyodrębiają w nim poszczególne role, tj. wspólnotę odpowiadającą uwielbieniem Chrystusa oraz przewodniczącego, który ją pozdrawia, zdanie przedstawia się następująco:

„Temu, który nas miłuje
i uwolnił nas z naszych grzechów w swojej krwi,
i uczynił nas królestwem kapłanami (ιερείς) Bogu i Ojcu swojemu,
Jemu chwała i moc na wieki. Amen”

W tym fragmencie nie napotykamy na większe problemy z zakresu krytyki tekstu²⁴. Także jego struktura wydaje się być dostatecznie jasna. Przed wszystkim należy zauważyć, że zdanie składa się z trzech elementów, które rozpoczynają się od czasownika. Po każdym czasowniku następuje zaimek ἡμεῖς (acc. od ἡμεῖς – „my”). Zaimek ten, jak zostało już powiedziane, zaznacza różnice pomiędzy blokiem pierwszym (słowa przewodniczącego zgromadzenia liturgicznego) i drugim (odpowiedź wspólnoty). Wpierw została użyta 2. os. lm., potem 1. os. lp. Należy zauważyć, że w zdaniu tym mamy przejście

²¹ E. L o h m e y e r. *Die Offenbarung des Johannes*. Tübingen 1953 s. 10.

²² E. S c h ü s s l e r F i o r e n z a. *Redemption as Liberation: Apoc 1:5f and 5:9*. CBQ 36:1974 s. 221.

²³ Wśród tych uczonych należy wymienić przede wszystkim U. Vanniego, który wykazuje obecność dialogu liturgicznego w omawianym fragmencie w: *Un esempio di dialogo liturgico in AP 1, 4-8*. Bibl 57:1976 s. 453-467. Jego pogląd podziela także A. Vanhoye (*Sacerdoti antichi* s. 218).

²⁴ Zmianę ἀγαπῶντι na aoryst ἀγαπήσαντι należy odnotować w 2053, 2063 i u Andrzeja z Cezarei oraz w Mss; jest to oczywiście próba harmonizacji. Λούσαντι być może lepiej zastąpić formą λύσαντι; ἐποίησεν posiada pewne wsparcie w tekście. Zamiana aorystu ποιήσαντι (046 i liczne kodeksy minuskułowe) wydaje się być próbą wyjaśnienia dwóch imiesłowów, po których następuje forma czasownika w indikatiwie.

gramatyczne od dwóch imiesłowów ἀγαπῶντι i λύσαντι do indykatiwu ἐποίησεν. Mamy zatem zdanie główne, w którym podmiotem czasownika „czynić” jest Chrystus. Pomimo szorstkiego przejścia gramatycznego paralelizm pomiędzy elementem mówiącym o wybawieniu z grzechów a tym, który mówi o „królestwie kapłanach”, jest wyraźny. Zwraca uwagę także nieregularna syntaksa tego zdania. Dwa pierwsze zaimki są poprzedzone imiesłowami, po trzecim zaimku następuje indykatiwus²⁵ Należy także zauważyć, że rytm zdania ulega amplifikacji²⁶. Trzy pierwsze elementy są bardzo krótkie, ostatni – nieproporcjonalnie długi.

Omawiane zdanie opisuje dwie czynności Chrystusa, który jest „Tym, który nas miłuje” Pierwszym skutkiem Jego działania jest wyzwolenie z grzechów poprzez przelaną krew, a drugim założenie „królestwa kapłanów dla Jego Boga i Ojca”. Na to Jego dzieło reaguje wspólnota w doksologii.

Uczeni są zgodni, że inspiracją dla wyrażenia „królestwo kapłani” jest Wj 19, 5-6. Z dwu możliwości rozumienia tekstu hebrajskiego – „królestwo kapłanów” lub „królestwo kapłani” – autor Apokalipsy wybrał tę drugą. Taka wersja znajduje się w tłumaczeniu Teodocjana i Aquilli²⁷ W Wj 19 Mojżesz w imię JHWH zawiera przymierze synaickie: „Jeżeli zechcecie posłuchać mojego głosu i strzec mojego przymierza, będziecie moją własnością wśród wszystkich ludów, ponieważ moja jest cała ziemia. I będziecie dla mnie królestwem kapłanów (*mamleket kohanim*) i narodem świętym” Tekst mówi w sposób warunkowy o trzech wyjątkowych tytułach, jakie otrzymają Izraelici: staną się oni szczególną własnością Boga, królestwem kapłanów i narodem świętym, jeśli zachowają wierność przymierzu. Szczególna własność Boga czyni z Izraela Jego wyłączone dziedzictwo, fakt bycia narodem świętym sprawia, że jest on poświęcony Jahwe, a przez to odseparowany od wszystkich innych ludów²⁸. Interpretacja wyrażenia „królestwo kapłanów” przedstawiała się w dziejach egzegezy bardzo różnie²⁹. Pogląd, który osiągnął duży sukces, został wyrażony przez

²⁵ Forma imiesłowu ποιήσαντι w miejsce ἐποίησεν znajduje się w 046, 1854, 2053, 2062, co prawdopodobnie jest śladem wysiłku kopistów, by dać zdaniu większą płynność.

²⁶ V a n h o y e. *Sacerdoti antichi* s. 21.

²⁷ C h a r l e s. *A Critical* s. 15 n.

²⁸ A d i n o l f i. *Il sacerdozio* s. 17.

²⁹ G. Fohrer (*Priestliches Königtum* s. 359-360) wymienia siedem różnych interpretacji: 1. „Wspólnota rządzona przez Boga, której wszyscy członkowie są kapłanami” (H. L. Strack); 2. Zdolność zbliżenia się do Boga (B. Bantsch); 3. Izrael może być bliżej Boga niż inne narody (P. Heinisch); 4. Izrael jest ludem, który oddaje kult JHWH (K. Gallinger); 5. Izrael jest ludem sług będących zawsze do dyspozycji JHWH (M. Buber); 6. Izraelici są obywatelami królestwa, w którym królem jest JHWH (H. Wilberger); 7. Izrael jest kapłanem-pośrednikiem pomiędzy światem pogańskim a JHWH (H. Holzinger, J. C. Rylaarsdam, H. Schneider, A. Clamer, M. Noth, G. Auzou).

W. L. Morana. Zdaniem tego autora wyrażenie „królestwo kapłani” należy rozumieć jako królestwo rządzone przez kapłanów³⁰. Ta opinia jest podtrzymywana przez wielu uczonych, gdyż ich zdaniem liczy się ona z faktem paralelizmu wyrażenia *mamleket kohanim* z dwoma pozostałymi elementami, tj. *kados* i *segula*, a to wskazuje, że została tu podkreślona przede wszystkim godność kapłańska, kapłaństwo rozumiane jako przywilej. Chodzi tu więc o jedyną w swoim rodzaju, unikalną sytuację, jaka została zaproponowana Izraelowi, wyróżniając go spośród innych narodów. Ten przywilej nie jest jakąś funkcją wyrażającą się w określonych obowiązkach, lecz szczególną relacją z Jahwe, umożliwiającą zbliżenie się do Boga (Wj 24, 3-8).

Należy jeszcze raz podkreślić, że posiadanie tej godności nie jest bezwarunkowe. Zależy ona od wierności klauzulom przymierza. Mowa jest przy tym raczej wyłącznie o relacji między Izraelem a Bogiem, a nie – jak sądzą niektórzy³¹ – o relacji Izraela jako pośrednika między Bogiem a innymi narodami. Według zatem Wj 19, 6 Izrael będzie grupą etniczną rządzoną przez króla – JHWH (Izrael będzie więc królestwem – *mamleket*) i złożoną z poszczególnych osób posiadających ścisłą relację z Bogiem (będą kapłanami – *kohanim*)³².

Według Apokalipsy twórcą „królestwa kapłanów” jest Jezus Chrystus. Przedmiot Jego działania został określony zaimkiem „my”. Choć podobieństwo między tekstami jest oczywiste, należy jednak przede wszystkim zwrócić uwagę na różnice, które całkowicie zmieniają jego perspektywę³³. Wydaje się, że do najważniejszych różnic należy zaliczyć te, które dotyczą adresatów oraz samej formy wypowiedzi. W Księdze Wyjścia jest mowa o Izraelu jako całym narodzie, korporacji kapłanów, natomiast w Apokalipsie jest mowa o wspólnocie chrześcijan odkupionych przez Chrystusa. W Księdze Wyjścia mowa była o obietnicy, w Apokalipsie mamy absolutne, bezwarunkowe zapewnienie.

Słowami o pierwszorzędnym dla nas znaczeniu są oczywiście „królestwo” i „kapłani”. Początek wiersza czwartego wyjaśnia, że chodzi o chrześcijan, którzy należą do Kościołów. Zestawiając dwa terminy obok siebie, autor łączy w jednym zdaniu dwa stwierdzenia o różnym charakterze. Na pierwszym miejscu chrześcijanie zostali określani jako „królestwo” Biorąc pod uwagę związek Apokalipsy z Ewangelią według św. Jana, U. Vanni³⁴ wykazuje, że chrze-

³⁰ Jest to opinia G. Fohrera (jw.), którą następnie przejął W. L. Moran (*A Kingdom of Priests* s. 17).

³¹ Na przykład: G. A u z o u. *De la servitude au service. Etude du livre de l'Exode*. Paris 1964 s. 250-252; M. N o t h. *Esodo*. Brescia 1977 s. 194-195.

³² A d i n o l f i. *I cristiani „sacerdoti”* s. 100.

³³ V a n h o y e. *Sacerdoti antichi* s. 217.

³⁴ V a n n i. *La promozione del regno* s. 21.

ścijanie tworzą „królestwo” dzięki owocom męki Jezusa ukrzyżowanego. Są Nim złączeni, tworzą „od wewnątrz” Jego królestwo³⁵. Ten wewnętrzny związek z Jezusem umożliwia im właśnie działalność kapłańska.

Czasownik ποιεῖν połączony z podwójnym akuzatiwem oznacza „wyznaczenie kogoś do określonej działalności lub godności”³⁶. Według ST instytucja kapłaństwa jest prerogatywą Boską³⁷. W ten sposób zostało podkreślone, że Chrystus jest zdolny do jej wykonania.

Działalność Chrystusa jest wyrażona czasownikiem w aoryście i oznacza, że jest to działanie definitywne, wykonane w przeszłości i już zakończone. Z kontekstu wynika, że ustanowienie „królestwa kapłanów” jest ściśle związane z dziełem zbawczym Jezusa.

Autor natchniony stosuje słowo „kapłan” w sensie konkretnym, nie tak jak np. autor 1 Listu św. Piotra, który użył terminu abstrakcyjnego ἱερότευμα, oznaczającego „korporację kapłanów”. Nie wyłączając kolektywnego aspektu terminu użytego w Apokalipsie, autor pragnie przede wszystkim uwypuklić aspekt personalny kapłaństwa, a także pewną autonomię każdego chrześcijanina w kapłaństwie³⁸.

Być może należy także podkreślić, że sam fakt istnienia ich godności kapłańskiej jest poza dyskusją. Odpowiedzieć należy jednak na pytania, w jaki sposób wypełniają oni swoją misję, a przede wszystkim – gdzie ma ona miejsce. Tekst nie mówi nic o sposobie wypełniania funkcji wynikających z kapłaństwa. Biorąc za jego punkt wyjścia znaczenie terminu greckiego, można jedynie zaakcentować aspekt aktywny ich działalności³⁹. Argumentów jednak o większej wadze należy szukać przede wszystkim w kontekście.

Jak się wydaje, nie można nie docenić faktu inspirowania się omawianego tekstu wypowiedzią z Wj 19, 6. Jak już zostało powiedziane, tekst starotestamentowy wskazał na możliwość zbliżenia się Izraela do Boga. Łączy się to w sposób pośredni także z otrzymaniem przez nich godności kapłańskiej.

Wydaje się, że ten aspekt można zauważyć także w tekście Apokalipsy: kapłaństwo chrześcijan jako dające możliwość personalnego, bezpośredniego kontaktu z Bogiem. W Wj 19 Izraelici mogą zbliżyć się do Boga w dniu święta, po specjalnym jednak do tego przygotowaniu. Nie jest to jednak zbliżenie

³⁵ Tamże.

³⁶ W tym sensie ποιεῖν nie występuje w języku greckim klasycznym. Zob. H. B r a u n. *ποιεῖν*. TDNT 6, 358. Termin ten jednak występuje zarówno w LXX, jak i w NT. Zob. J. R o l o f f. *Apostolat, Wekundigung, Kirche*. Gutersloh 1965 s. 145 n.

³⁷ 1 Kr 12, 31; por. 13, 33.

³⁸ Ἱερεύματα należy do grupy 224 rzeczowników greckich kończących się na -εῦμα, która charakteryzuje kategorie osób wykonujących jakąś funkcję lub zawód.

³⁹ U. V a n n i. *Apocalisse. Ermeneutica. Esegese. Teologia*. Bologna 1988 s. 357.

się na tę samą odległość, na jaką zbliżali się Mojżesz czy Aaron. Mają oni ograniczoną możliwość kontaktu (Wj 19, 21). Celem całej tej operacji wydaje się być słuchanie słów Boga, otrzymanych przez pośrednictwo Mojżesza. Bóg występuje tu w funkcji nauczyciela, pragnącego przekazać swojemu ludowi słowa, które lud ten ma zachować. Ta możliwość uczenia się w pewnej bliskości wobec Boga, jako wyraz ich przywileju kapłańskiego, ukazuje się jako dość ograniczona i w jakiś sposób niedoskonała.

Wzmianka o przybliżeniu się i osobistym kontakcie z Bogiem przywołuje na myśl teksty proroków Izajasza i Jeremiasza, którzy zapowiadali nadejście czasów, w których nauczanie Boże będzie bezpośrednie wobec wszystkich ludzi. Prorok Jeremiasz ogłaszał niekonieczność wzajemnego pouczenia się ludzi, a Iz 54, 13 zapowiadał, że „wszyscy będą nauczani przez samego Boga”.

Autorzy Nowego Testamentu, którzy odwołują się do tych tekstów, łączą je z faktem poznania Boga⁴⁰. Ten ostatni fakt wynika z bezpośredniego i osobistego kontaktu z Bogiem.

Wracając do naszego tekstu, trudno jest znaleźć wskazówki, które by mówiły, że autor Apokalipsy pragnie podkreślić te funkcje kapłańskie chrześcijan, które wyrażają myśl o przywileju bezpośredniego poznania Boga. Być może pewna wskazówka znajduje się w wypowiedzi o negatywnym działaniu Boga, tj. w odpuszczeniu grzechów. Dzięki temu działaniu Chrystusa zostały usunięte wszystkie przeszkody, które uniemożliwiły kontakt z Bogiem. To wydaje się odpowiadać opisowi czynności przygotowujących lud na spotkanie z Bogiem przed górą Synaj (Wj 19, 10-16). Jeśli przyjmiemy ten kierunek poszukiwań, to ukazuje się przed nami obraz kapłana, którego działanie polega na przybliżeniu się do Boga, aby poznać Go bezpośrednio, oraz na fakcie wsłuchiwania się w Jego słowo.

W myśli Janowej owo „poznanie” Boga realizuje się poprzez miłość braterską: „Miłujmy się wzajemnie, ponieważ miłość jest z Boga; kto kocha, jest zrodzony z Boga i zna Boga” (1 J 4, 7). Godność kapłańska chrześcijan realizuje się zatem w praktykowaniu miłości. Tej miłości Chrystus oczekuje od chrześcijan (Ap 2, 19). Łączy się ona z postawą dynamiczną (Ap 2, 5).

Pragniemy znaleźć przede wszystkim odpowiedź na pytanie: w jakiej perspektywie czasowo-przestrzennej dokonuje się realizacja tego kapłaństwa? Wydaje się, że należy pamiętać, iż zarówno „kapłaństwo”, jak i „królestwo” są związane z tym misterium, tzn. z dziełem odkupienia chrześcijańskiego. Chrześcijanie uczestnicząc w godności królewskiej Jezusa, zaktualizowanej na krzyżu, są jednocześnie włączeni w działalność kapłańską. Ta właściwość, którą otrzymali jako dar, pozwala im wypełniać ją, jak się wydaje, przede wszystkim na

⁴⁰ Tekst Iz 54, 13 jest obecny w J 6, 45.

obszarze królestwa Chrystusa. Królestwo Chrystusa rozwija się pod wpływem Chrystusa zmartwychwstałego. Realizuje się ono na ziemi. Ziemia zatem jest prawdziwym i właściwym miejscem realizacji tego kapłaństwa. Być może trzeba jeszcze raz podkreślić, że także królestwo Boże, które należy w sposób dynamiczny do Chrystusa (Ap 11, 15; 19, 6), jest rządzone zasadami miłości⁴¹. Chrześcijanie uczestniczą w tym królestwie wypełniając jako kapłani czyny miłości, która pochodzi od „Tego, który nas umiłował”. Ta sama jest zatem przestrzeń, w której chrześcijanie doświadczają miłości i w której jednocześnie sami spełniają uczynki miłości względem innych. Z szerszego kontekstu wynika, że chodzi o uczynki miłości względem bliźnich (Ap 2, 5). Wspólnota chrześcijańska jest ukazana tylko jako przedmiot, nigdy zaś jako podmiot miłości, którą ma do nich Bóg i Chrystus. Można jednak, jak się wydaje, dostrzec także objawienie się tego typu miłości, jakiej doświadczają się we wspólnocie liturgicznej, zgromadzonej, by wyrażać swe uczucia względem Boga i Chrystusa. Miejscem wypełniania czynności kapłańskich jest realna przestrzeń ziemskiego życia. Miłość ku Bogu i ku bliźniemu może się realizować w jakimkolwiek środowisku ziemskim, ale w sposób szczególnie we wspólnocie liturgicznej.

Podsumowując powiemy więc, że odpowiedź na nasz problem, jaka wynika z pierwszego analizowanego tekstu, jest następująca: ziemia, na której wzrasta królestwo Chrystusa, jest miejscem realizacji kapłaństwa chrześcijan.

2. Ap 5, 10

Drugi tekst o charakterze kapłańskim, w którym występuje termin ἱερεὺς, znajduje się na początku drugiej części Apokalipsy (4, 1-2, 25), gdzie autor już w pierwszym zdaniu informuje o „tym, co musi nastąpić” (4, 1)⁴².

Część wprowadzająca jest podzielona na dwa mniejsze fragmenty, z których pierwszy (4, 1-11) dotyczy Boga, a drugi (5, 1-14) „Baranka”⁴³ Bóg, który jest ukazany na końcu pierwszego fragmentu jako „godny, by otrzymać chwałę” (4, 11), trzyma w prawej dłoni zwój zawierający tajemnice historii ludzkiej, którego nikt nie jest w stanie otworzyć. Ta sytuacja, powodująca udrękę wizjonera, zostaje jednak przezwyciężona przez ukazanie się Chrystusa jako „Baranka” Jego zwycięstwo pozwala Mu otworzyć zapieczętowany zwój i w konsekwencji zrealizować Boski plan dotyczący ludzkich dziejów (Ap 5, 1-7). To decydujące dla ludzkości wydarzenie jest uczczone przez obecnych, stojących

⁴¹ D. A. M c I l r a i t h. *The Reciprocal Love between Christ and the Church in the Apocalypse*. Roma 1989 s. 27.

⁴² V a n n i. *L'Apocalisse* s. 380.

⁴³ V a n h o y e. *Sacerdoti antichi* s. 380.

dookoła tronu Bożego oraz w obecności Baranka, poprzez doksologię, która przypomina, że właśnie Baranek odkupił ludzi całej ziemi i uczynił z nich „królestwo i kapłanów” (βασιλείαν καὶ ἱερείς). Dwór niebieski zwraca się do Baranka śpiewając „nową pieśń”, stwierdzając dokonanie się dzieła zbawczego, poprzez które Chrystus sprawił, że wszyscy ludzie mogą uczestniczyć w Jego godności królewskiej i kapłańskiej⁴⁴. A. Vanhoye⁴⁵ zauważa, że ta „nowa pieśń” znajduje się w centrum pomiędzy innymi czterema aklamacjami skierowanymi do Boga lub Baranka albo do Boga i Baranka.

W ten sposób została podkreślona ważność dzieła Chrystusa, które spowodowało pieśń o charakterze najbardziej uroczystym. W całości pieśń ta przedstawia się następująco:

Godzien jesteś
otrzymać zwój
i otworzyć jego pieczęcie
ponieważ zostałeś zabity
i nabyłeś Bogu w Twojej krwi
(osoby) z każdego pokolenia i języka, i ludu, i narodu
i uczyniłeś ich naszemu Bogu
królestwem
i kapłanami (ἱερείς)
i będą królować na ziemi.

Z punktu widzenia krytyki tekstu zdanie to stwarza poważny problem. Dotyczy on słowa βασιλεύσουσιν. Najważniejszy, gdy chodzi o ten tekst, jest dla krytyki tekstu Apokalipsy kodeks A. Jeden koniec unicyjalny i pewna ilość kodeksów minuskułowych⁴⁶ posiadają formę βασιλεύουσιν („królują”). Lekcje βασιλεύσουσιν („będą królować”) posiadają kodeksy S i P, różne kodeksy minuskułowe i teksty Ojców⁴⁷. Istnieje także lekcja βασιλεύσομεν („będziemy królować”)⁴⁸. Między lekcjami drugą (βασιλεύσουσιν) i trzecią (βασιλεύσομεν) istnieje jedynie różnica osoby, a nie czasu, jak w przypadku pierwszym. Wybór krytyczny jest trudny: czy czasownik βασιλεύειν na końcu wiersza 10 należy rozumieć jako użyty w czasie przyszłym czy teraźniejszym? Wydaje się, że większość uczonych opowiada się za wersją w czasie przyszłym.

⁴⁴ A d i n o l f i. *Il sacerdozio* s. 36

⁴⁵ *Sacerdoti antichi* s. 224-225. Autor ten wylicza następujące kantyki: Ap 4, 8; 4, 11; 5, 9-10; 5, 12; 5, 13.

⁴⁶ 046, 1006, 1611, 1859, 2020, 2065, 2081, 2138, it⁶¹, syr^h, Andrew.

⁴⁷ 1, 94, 1828, 1854, 2042, 2053, 2073, 2081ⁿ, 2344, it^{c.dir.gig.hat.z}.

⁴⁸ 2432, it^{dem}, vg^{cl}, Maternus, Tyconius, Primasius, Bede, Haymo, Arethas.

Niektórzy⁴⁹ jednak opowiadają się za lekcją w czasie terażniejszym, uzasadniając to wersją znajdującą się w kodeksie A i uznając ją za *lectio difficilior*.

Budowa literacka⁵⁰ przedstawia się następująco: na początku mamy zdanie główne („Godzien jesteś...”), potem następuje zdanie przyczynowe („ponieważ zostałeś zabity...”) i na końcu zdanie, którego podmiot uległ zmianie, mianowicie dotyczy teraz chrześcijan („i królują na ziemi”).

Ze zdania przyczynowego, poza fundamentalnym stwierdzeniem dotyczącym dzieła dokonanego przez Chrystusa, wynikają dwie dalsze konsekwencje: „nabycie” ludów całej ziemi oraz „ustanowienie” chrześcijan „królestwem i kapłanami”.

W ten sposób dochodzimy bezpośrednio do tematu kapłaństwa, o którym się mówi w wierszu 10. Wykonawcami „pieśni nowej” nie są zgromadzeni we wspólnocie chrześcijanie, jak było to w Ap 1, 6, lecz „cztery istoty żyjące” i „dwudziestu czterech starców”. Prawdopodobnie należy widzieć w nich byty niebiańskie⁵¹, które reprezentują pewne pośrednictwo pomiędzy niebem a ziemią⁵². Na początku swej pieśni potwierdzają oni w sposób uroczysty, że Chrystus-Baranek jest „godzien” zainicjować pozytywny Boży plan, który dotąd był zapieczętowany w zwoju. Jego zdolność do realizacji planu ma swoje uzasadnienie w dokonanym dziele zbawczym. To pierwsze zdanie, wyrażone w czasie terażniejszym, podkreśla kontynuację stanu dokonanego przez Chrystusa⁵³. Skutek zbawczego dzieła Chrystusa jest opisany jako dwa dzieła paralelne. Wpierw Chrystus-Baranek nabywa wszystkich, nie zachowując ich jednak dla siebie. Oddaje ich Bogu. W tym działaniu Chrystus, będąc Tym, który nabywa, objawia się także jako Ten, który jest Pośrednikiem. Drugim skutkiem dzieła Chrystusa jest ustanowienie nabytego ludu w „królestwo i kapłanów”. Także w tym przypadku podkreślona została funkcja pośrednictwa Baranka „dla naszego Boga”.

Obie czynności paralelne zostały wyrażone w aoryście (ἡγόρασας i ἐποίησας), co prawdopodobnie bezpośrednio odnosi się do Chrystusowego zwycięstwa jako wydarzenia „punktowego”⁵⁴. Chociaż wykonawcy pieśni są

⁴⁹ Na przykład: C h a r l e s. A *Critical* s. 148; V a n n i. *La promozione del regno* s. 25; F e u i l l e t. *Les chrétiens prêtres* s. 52.

⁵⁰ U. V a n n i. *Il sangue nell'Apocalisse. Atti della Settimana di Studio „Sangue e Antropologia Biblica”* Roma 1981 s. 872-876.

⁵¹ V a n h o y e. *Sacerdoti antichi* s. 225; A. J a n k o w s k i. *Apokalipsa Świętego Jana. Wstęp. Przekład. Komentarz.* Poznań 1959 s. 168.

⁵² V a n n i. *La promozione del regno* s. 24.

⁵³ BlessDebr s. 167.

⁵⁴ Tamże s. 169.

istotami niebiańskimi, to także w tym tekście są wzmiankowani chrześcijanie⁵⁵ Autor zaznacza ich obecność używając zaimka 3. os. lm. (αὐτούς): „i uczyniłeś i c h dla naszego...” Faktycznie są oni przedmiotem czasownika „uczyniłeś” Być może należy także tutaj widzieć chrześcijan zgromadzonych we wspólnocie liturgicznej⁵⁶. Jak w Ap 1, 6, także tutaj są oni określani terminami „królestwo i kapłani” Na pierwszym miejscu wymienione jest „królestwo” Słowo „kapłani” nie jest już jednak niezależne, jak w Ap 1, 6, lecz jest połączone spójnikiem „i” z „królestwem”. Wydaje się, że autor pragnął powiedzieć, iż tym, co charakteryzuje status chrześcijan, jest nie tylko „królowanie”, ale właśnie połączenie „królowania i kapłaństwa”⁵⁷ Także w tym przypadku aluzja do wyrażenia z Wj 19, 6 jest oczywista. Analizując już tekst Ap 1, 6 widzieliśmy, że Jan przekształcił koncepcję „królowania” W „królowanie” Chrystusa rozpoczęte na krzyżu włączeni są chrześcijanie, poprzez których objawia się panowanie Baranka. Tym, co zdaje się rzucać nieco światła na rozumienie „królestwa”, jest właśnie słowo „królują” (βασιλεύουσιν).

Przede wszystkim odnotować należy stronę aktywną czasownika. Chrześcijanie ustanowieni „królestwem” obecni są poprzez swoją działalność jako wspólnota dynamiczna. Forma czasownika z Ap 5, 10 ukazuje właśnie ten sens aktywny, pragnąc podkreślić, że „królestwo” nie jest jakąś rzeczywistością bierną. Tekst nie mówi nic, w sposób ewidentny, o sprawowaniu funkcji kapłańskich⁵⁸ Wydaje się jednak sprawą bardzo prawdopodobną, że czasownik „królować” zawiera w sobie myśl o sposobie uaktywniania zarówno „królestwa”, jak i „kapłaństwa” Podobnie zatem jak w Ap 1, 6, chrześcijanie królując jednocześnie uaktywniają swą działalność kapłańską⁵⁹

Decydującego znaczenia dla określenia miejsca aktywności eschatologicznej czy ziemskiej nie wydaje się mieć fakt, czy czasownik użyty jest w tekście w czasie teraźniejszym czy w przyszłym. Trudno jest dojść do wniosku odnośnie do pierwszej czy drugiej możliwości wyłącznie na podstawie użycia czasownika w określonym czasie. Czasownik w czasie przyszłym mógłby jedynie pośrednio

⁵⁵ W Ap 1, 6, gdzie podmiotem gramatycznym, który się wypowiadał, byli sami chrześcijanie. Ale także tu mowa jest o chrześcijanach, rozumianych konkretnie, jako zgromadzonych we wspólnocie liturgicznej (V a n n i. *La promozione del regno* s. 27).

⁵⁶ Tak sugeruje np. U. Vanni (tamże).

⁵⁷ Tamże s. 28. E. Schüssler Fiorenza uważa, że dla autora Apokalipsy motywem pierwszorzędym jest tzw. *priester-motif* (*Redemption* s. 229). Zdaniem A. Feuilleta w tym kontekście „kapłaństwo” jest bardziej podkreślone niż „królestwo” (*Les chrétiens prêtres* s. 53).

⁵⁸ Nie wydaje się uzasadniona konkluzja E. Schüssler Fiorenza, że autor sugerowałby w ten sposób, iż temat kapłaństwa w naszym fragmencie nie jest tematem zasadniczym (*Redemption* s. 229).

⁵⁹ G. B. C a i r d. *A Commentary on the Revelation of St. John the Divine*. London 1977.

odnosić się do rzeczywistości pozaziemskiej – czas przyszły wyrażałby działalność albo raczej status chrześcijan, który nastąpiłby bezpośrednio po zwycięskim dziele „Baranka”. Co prawda w przyszłości, lecz jednak na ziemi. Faktycznie więc to wszystko odnosiłoby się do fazy historycznej.

Poza tym w sposób oczywisty mówi się, że ich działalność dokonuje się „na ziemi”. Wydaje się także, że w ten sposób autor pragnie określić okres trwania Kościoła⁶⁰ i może, jak niektórzy uważają, panowanie „świętych” mimo rządów władców ziemskich⁶¹. Każda z „czterech istot żyjących” i „dwudziestu czterech starców, którzy oddają cześć Barankowi”, „ma harfę i złote czasze pełne kadzideł, którymi są modlitwy wiernych”. Niewątpliwie w „świętych” należy rozpoznać chrześcijan. Wynika to bowiem z użycia tego terminu zarówno w Apokalipsie, jak i pozostałych księgach NT⁶². Nie ma żadnej wskazówki, że chodzi tutaj o chrześcijan ukazanych w wymiarze pozaziemskim. Owszem, ich nieobecność przed tronem Boga i przed Barankiem oraz funkcja pośrednictwa wskazuje, że jest mowa o chrześcijanach, którzy żyją na ziemi. Tekst mówi o ich modlitwach, które są przedstawiane „Barankowi”.

Można dostrzec tu współpracę chrześcijan z „Barankiem”, dotyczącą realizacji Bożego planu odnośnie do historii⁶³. Chociaż nie należy widzieć w tym tylko jedyne go sposobu „królowania” i sprawowania „kapłaństwa”, to wydaje się, że kontekst pragnie zwrócić szczególną uwagę na ten rodzaj ich działalności.

Nie można wykluczyć⁶⁴, że autor Apokalipsy pragnął zaznaczyć związek istniejący między kapłaństwem chrześcijan i ich adoracją Boga w Ap 11, 1-2, gdzie mowa jest w sposób ewidentny o sanktuarium ziemskim⁶⁵. Chrześcijanie są ukazani jako ci, którzy posiadają przywilej wejścia do sanktuarium Boga, zarezerwowany niegdyś tylko dla kapłanów starotestamentowych. W tym przypadku jest zatem oczywiste, że mowa jest o wymiarze ziemskim⁶⁶.

Jeśli się połączy te dwa teksty, łatwo dostrzec, że autor pragnie ukazać chrześcijan w perspektywie historycznej, zaznaczając, że modlitwa stanowi część ich działalności kapłańskiej. Należy dodać, że właśnie na ziemi chrześci-

⁶⁰ J a n k o w s k i. *Apokalipsa* s. 172

⁶¹ C h a r l e s. *A Critical* s. 148.

⁶² P r i g e n t. *L'Apocalisse* s. 198.

⁶³ A. Vanhoye uważa, że „istnieje związek pomiędzy modlitwą chrześcijan a biegiem historii: modlitwa dosięga Boga i posiada decydujący wpływ na bieg wydarzeń” (*Sacerdoti antichi* s. 228).

⁶⁴ Tamże s. 229.

⁶⁵ Wynika to z następnego wiersza, tj. Ap 11,2.

⁶⁶ J a n k o w s k i. *Apokalipsa* s. 197.

janie jako kapłani aktywnie współpracują z Chrystusem-Barankiem w aktualizacji Bożego planu.

Podsumowując więc można stwierdzić, że autor natchniony w Ap 5, 9 mówi o przestrzeni ziemskiej jako właściwym miejscu realizacji „królowania” i „kapłaństwa” chrześcijan, realizacji wespół z Chrystusem-Barankiem.

Dzieła kultu, które wykonują chrześcijanie, sugerują, że także w tym przypadku mają one miejsce w środowisku liturgicznym.

3. Ap 20, 6

Trzeci i ostatni tekst, w którym zachodzi termin *ἱερεὺς*, znajduje się w perykopie Ap 20, 1-10, gdzie jest mowa o „tysiącletnim królestwie” i o sądzeniu szatana. Ze „związaniem szatana” (20, 2) zbiega się powrót do życia tych, którzy „zostali ścięci dla świadectwa Jezusa i Słowa Bożego”, i tych, „którzy nie oddali pokłonu Bestii ani jej obrazowi i nie wzięli sobie znamienia na czoło ani na rękę” (20, 4). Właśnie oni wracają do życia i „królują z Chrystusem tysiąc lat”. Inni zmarli nie uczestniczą w tym „pierwszym zmartwychwstaniu”. Używając formy jednego z siedmiu błogosławieństw⁶⁷ w Apokalipsie, autor dodaje odwagi chrześcijanom w ich trudnościach⁶⁸:

Błogosławiony i święty, kto ma
udział w pierwszym zmartwychwstaniu:
nad tymi nie ma władzy
śmierć druga, lecz będą
kapłanami (*ἱερείς*)
Boga i Chrystusa i będą
królować z Nim
tysiąc lat.

(20, 5b-6).

Tekst ten nie nastęrcza problemów z punktu widzenia krytyki tekstualnej.

Tym, co natychmiast się zauważa, jest różnica w użyciu terminu „kapłan” i czasownika, który wyraża aktywność „królestwa” w tym tekście w porównaniu z dwoma tekstami wcześniej omawianymi. Przynajmniej „kapłani” zajmują tutaj, w odróżnieniu od dwu tekstów poprzednich, pierwsze miejsce; czynność królewska wymieniona jest potem. Zestawienie dwóch terminów w bezpośredniej bliskości jest także tutaj aluzją do testu Wj 19, 6, ale w tym przypadku zależność literacka jest o wiele mniejsza. Już po pierwszej lekturze perykopy

⁶⁷ Tu mamy piąte błogosławieństwo po Ap 1, 3; 14, 13; 16, 15; 19, 9, a przed 22, 7. 14.

⁶⁸ Schüssler Fiorenza. *Priester für Gott* s. 342.

Ap 20, 1-10 wydaje się, że mamy tutaj więcej informacji o kapłanach niż w poprzednich wypowiedziach.

Z kontekstu wspomnianej perykopy wynika, że „kapłanami Boga i Chrystusa” będą ci, którzy:

1. Zostali ścięci z powodu świadectwa Jezusa i słowa Bożego i nie oddali pokłonu Bestii i jej obrazowi oraz nie wzięli znamienia na czoło ani na rękę.
2. Ci, którzy ożyli i królują z Chrystusem tysiąc lat.
3. Uczestniczą w „pierwszym zmartwychwstaniu”.
4. Nie są poddani żadnej mocy „drugiej śmierci”.
5. Są jednocześnie kapłanami Boga i Chrystusa.

Z zestawienia wynika, że istnieją pewne wyrażenia kluczowe, które należy wyjaśnić dla osiągnięcia jaśniejszej idei o kapłanach wzmiankowanych w tym wierszu. Do najważniejszych wydają się należeć następujące: „tysiąc lat”, „pierwsze zmartwychwstanie” i „druga śmierć”. Poza tym należy wyjaśnić, kim są osoby wymienione w punkcie pierwszym. Interpretacja tekstu Ap 20, 3-7 ma swoją długą i bogatą historię⁶⁹. Dzisiaj już nikt nie wątpi, że liczba „tysiąc” nie może być rozumiana dosłownie. Jest to wyrażenie metaforyczne⁷⁰, które oznacza długi okres rozwoju królestwa Bożego na ziemi. Czas trwania tego królestwa obejmuje okres od zmartwychwstania Chrystusa aż do końca świata⁷¹. Jest to czas restauracji warunków stworzonych przez Boga dla pierwszego człowieka w raju przed upadkiem⁷². Według Ap 20, 1-10 „tysiącletnie królestwo” charakteryzuje się jako panowanie sprawiedliwych, które się już rozpoczęło⁷³.

To „tysiącletnie królestwo” identyfikuje się z faktem „pierwszego zmartwychwstania”, w którym według Ap 20, 4 uczestniczą dwie grupy chrześcijan, tj. ci, którzy ponieśli męczeństwo, oraz ci, którzy w trudnościach pozostali wierni i „nie oddali czci Bestii”. Z tej racji nie można identyfikować dwóch grup stwierdzając, że pierwsza ma na uwadze zmarłych, a druga osoby żywe⁷⁴. Rozróżnienie dwóch kategorii nie pozwala interpretować wyrażenia

⁶⁹ A. G e l i n. *Millenarisme*. DBS 5, 1289-1294; J a n k o w s k i. *Apokalipsa* s. 322-324.

⁷⁰ R. R u b i n k i e w i c z. *Eschatologia Księgi Apokalipsy*. RTK 30:1983 z. 1 s. 91.

⁷¹ Była to już opinia św. Augustyna (*De civitate Dei* 20, 9). Wśród współczesnych egzegetów podzielających ten pogląd są m.in.: E. B. Allo (*Saint Jean* s. 319-324), A. Wikenhauser (*Die Offenbarung des Johannes*. Regensburg 1959 s. 149), A. G. Kline (*The First Resurrection (Rev. 20, 5)*). WTJ 37:1974/1975 s. 366-375).

⁷² P r i g e n t. *L'Apocalisse* s. 619.

⁷³ Odmienny pogląd reprezentuje N. Casalini (*I misteri della fede. Teologia del Nuovo Testamento*. Jerusalem 1991 s. 712).

⁷⁴ J a n k o w s k i. *Apokalipsa* s. 267.

„wrócili do życia” w sensie dosłownym, tak jakby odnosiło się ono do zmartwychwstania ciała. Poza tym sens metaforyczny sugeruje użyte w sensie apelatywnym $\pi\rho\acute{\omega}\tau\eta$ („wpierw”), który określa bliżej to zmartwychwstanie⁷⁵

Wydaje się, że należy rozumieć tę wypowiedź w szerszym znaczeniu biblijnym, tj. jako uczestnictwo w życiu Bożym⁷⁶. W Nowym Testamencie „pierwsze zmartwychwstanie” jest interpretowane, zgodnie z tłumaczeniem św. Augustyna⁷⁷, jako odrodzenie się chrześcijan poprzez sakrament chrztu świętego.

Z „tysiącletnim królestwem” i „pierwszym zmartwychwstaniem” zbiega się niemoc „śmierci drugiej” wobec uczestników „pierwszego zmartwychwstania”. Także w tym przypadku współcześni uczeni są zgodni, że to sformułowanie pochodzi z tradycji judaistycznej⁷⁸.

Uwagę zwraca także wyrażenie „Boga i Chrystusa” ($\tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\omicron\upsilon\ \kappa\alpha\iota\ \tau\omicron\upsilon\ \chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon$). W poprzednich tekstach była mowa o tym, że kapłani są „dla Boga” ($\tau\omicron\upsilon\ \theta\epsilon\omicron$), natomiast w tym ostatnim tekście mamy podwójną zmianę: po pierwsze, słowo „kapłani” jest połączone z genetiwem, a po drugie – dodano proklamację, iż chrześcijanie będą nie tylko kapłanami Boga, ale także Chrystusa. Genetiwus podkreśla całkowitą przynależność zarówno do Boga, jak i Chrystusa⁷⁹

Według P. Prigenta także dodatek „Chrystusa” wyjaśnia się w tej księdze stosunkowo prosto, gdyż autor przy każdej okazji i na różne sposoby pragnie podkreślać bóstwo Chrystusa⁸⁰.

Można zatem stwierdzić, że kapłani, którzy są wzmiankowani w Ap 20, 6, pochodzą z dwóch kategorii chrześcijan, tj. zarówno z męczenników, którzy oddali swoje życie, oraz żyjących, którzy znosząc różnorakie prześladowania pozostali wierni. Oni także uczestniczą w życiu Boga jako odrodzeni w chrzcie świętym. Ci ostatni żyją już zatem życiem, które jest silniejsze niż śmierć fizyczna, i nie mają już żadnego powodu, by obawiać się ostatecznego potępienia⁸¹. Przestrzeń, w której oni „królują” z Chrystusem, wydaje się być związana z „tysiącem lat”, tj. z historią, która ma miejsce na ziemi. Protagonisci-chrześcijanie ukazują się w niej jako potencjalni męczennicy lub jako wyznawcy niezłomnej, nie mającej defektów wiary.

⁷⁵ V a n n i. *La promozione del regno* s. 30.

⁷⁶ J a n k o w s k i. *Apokalipsa* s. 267.

⁷⁷ *De civitate Dei* 20, 3.

⁷⁸ Targum Jer 51, 57; Targum DEut 33, 6; M. M c N a m a r a. *The New Testament and the Palestinian Targum to the Pentateuch*. Rome 1966 s. 118-125.

⁷⁹ V a n n i. *La promozione del regno* s. 30.

⁸⁰ P r i g e n t. *L'Apocalisse* s. 622.

⁸¹ A d i n o l f i. *I cristiani „sacerdoti”* s. 101.

Charakteryzując w ten ogólny sposób kapłanów, będzie można – jak się wydaje – dać w tej kwestii bardziej szczegółowe wypowiedzi dotyczące naszego tematu. Rodzi się pytanie: Jeśli jest prawdą, że kapłani wywodzą się z dwóch kategorii wzmiankowanych powyżej, to czy istnieją w Apokalipsie inne fragmenty mówiące bardziej dokładnie o roli i miejscu działania potencjalnych męczenników i innych wiernych?

Odnosnie do męczenników znajdujemy poza naszym tekstem dwie dalsze wypowiedzi, które w związku z tym tematem są brane przez naukowców pod uwagę⁸². Pierwszy znajduje się w Ap 6, 9-11, gdzie ukazane jest życie męczenników po ich śmierci. Zwracają się oni do Boga, prosząc Go o pomszczenie ich krwi. Ich funkcja jest ukazana jako modlitwa, mająca przywrócić równowagę zachwianą przez ich śmierć⁸³. Nie jest potwierdzone wyraźnie, że ich postawa reprezentuje aktywność właściwą kapłanom, ale fakt, że są oni odziani w białe szaty, może być znaczący. Być może wskazuje to na szaty kapłańskie. Miejsce, w którym realizuje się ich działanie, jest opisane w taki sposób, jakby chodziło o życie pozagrobowe, ale w rzeczywistości odnosi się ono raczej do historii ludzkości, w której królestwo Chrystusa jest w stanie walki z wrogimi siłami.

Drugi tekst nie mówi bezpośrednio o męczennikach, ale – jak uważają liczni uczeni⁸⁴ – do nich się odnosi. Jest to tekst o „dwóch świadkach” w Ap 11, 3-13. Mówi się tam, że także oni po złożeniu świadectwa zostali zabici przez „Bestię” (11, 7). Oni również wracają do życia. Ten fakt, umiejscowiony w życiu pozagrobowym, powoduje, że w perspektywie ziemskiej dokonuje się zmiana postawy ich wcześniejszych wrogów, aż do ich ostatecznego nawrócenia. Obrazy, przywołujące życie i śmierć Jezusa (11, 8), Jego zmartwychwstanie i wniebowstąpienie, ukazują, że przeszli oni tę samą drogę, co Chrystus. Również w tym tekście działalność dwóch świadków nie jest jednak przedstawiona jako aktywność kapłańska. W obrazie dwóch świadków zmartwychwstałych znajdujemy wyrażenie „tysiąc dwieście sześćdziesiąt dni”, które po swej dekodyfikacji posiada ten sam sens, co „tysiąc lat” (Ap 20, 6). Także tutaj mowa jest o ich działalności w historii (1260 dni), o śmierci i zmartwychwstaniu, o uczestnictwie w zmartwychwstaniu (postawa stojąca) i ich wpływie na życie ziemskie. Ich zadanie ukazuje się jako aktualizacja życia Jezusa w Jego wymiarze historycznym, a przede wszystkim w śmierci krzyżowej i zmartwychwstaniu.

⁸² Autor Apokalipsy pięć razy stosuje termin $\mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\varsigma$. Dwa razy odnosi się on do Chrystusa (1, 5; 3, 14), jeden raz do Antypasa (2, 13), jeden raz do „dwóch świadków” (11, 39) i jeden raz do prześladowanych chrześcijan w Rzymie (17, 6).

⁸³ V a n n i. *La promozione del regno* s. 31.

⁸⁴ A. A. T r i t e s. „*Martus*” an *Martyrdom in the Apocalypse*. NovTest 15:1973 s. 78.

Ich wpływ na historię nie ogranicza się jednak do wymiaru ziemskiego, ale ma miejsce także po ich męczeńskiej śmierci⁸⁵. Wydaje się, że także tutaj można mówić o przestrzeni ich działalności jako o miejscu ściśle związanym ze środowiskiem ziemskim, lecz rozciągającym się także na życie pozagrobowe. Tekst nie mówi, na czym konkretnie polega ich działalność w tej ostatniej sytuacji.

Podsumowując to, co zostało dotąd powiedziane o działalności męczenników w Apokalipsie, możemy stwierdzić, że został ukazany ich aktywny wpływ na historię ludzkości, która realizuje się w walce ze złem, poprzez przejście przez życie drogą wcześniej przebytą przez Chrystusa. Są oni aktywnie zaangażowani w historię. Nie można wykluczyć ich aktywnego wpływu poprzez modlitwy po ich śmierci. Ale wymiarem pierwszorzędnym ich aktywności wydaje się być ziemia.

Inna grupa, która otrzymała nagrodę uczestnictwa w „pierwszym zmartwychwstaniu” w Ap 20, 4-6, składa się z chrześcijan ukazanych nie jako umarli, ale raczej jako osoby żywe, które zaświadczały w sposób niezłomny o swej wierze pomimo nacisków ze strony wrogiego im środowiska. Są oni ukazani jako zwycięzcy, gotowi na wszystko, by kroczyć wiernie za swym Mistrzem⁸⁶. W opisie perykopy są nimi ci, którzy opierają się roszczeniom państwa do kultu idolatrycznego. Aby mieć pełny obraz tych osób, być może należy zestawić omawiany tekst z Ap 14, 1-5, gdzie jest mowa o „stu czterdziestu czterech tysiącach” tych, którzy są „dziewicami” (14, 4), „nie zostało znalezione kłamstwo w ich ustach” i są „bez skazy” (14, 4-5). Zamiast znaku „Bestii” noszą oni na czołach imię „Baranka” „i imię Ojca swojego” (14, 1).

Jeśli utożsamimy ich z osobami z Ap 20, 4, to w pewnym sensie uzupełniamy nasz obraz o nich samych, ale zwłaszcza o ich działalności.

Faktycznie w Ap 14, 4 są oni scharakteryzowani jako ci, którzy „idą za Barankiem, dokądkolwiek On idzie”. Mamy tu więc obraz podobny do tego, który odnosił się do męczenników. Ich gotowość pójścia z „Barankiem” dokądkolwiek wydaje się być wyraźną wskazówką ich wierności aż do śmierci. Teksty nie mówią konkretnie o sposobach tej działalności, jednak jasno wskazują, że miejscem ich aktywności jest ziemia.

Biorąc pod uwagę to wszystko, wydaje się, że z pewną ostrożnością można powiedzieć, iż jeśli czyny dokonane przez męczenników i innych wiernych, opisane w tekstach powyżej cytowanych, można klasyfikować jako działalność kapłańską, to dochodzimy do wniosku będącego odpowiedzią na podstawowy problem, że miejscem ich działalności jest prawie że na pewno przestrzeń ziem-

⁸⁵ J. S z l a g a. *Wizja Królestwa Bożego w Apokalipsie*. W: *Królestwo Boże w Piśmie świętym*. Red. S. Łach, M. Filipiak. Lublin 1976 s. 208.

⁸⁶ P r i g e n t. *L'Apocalisse* s. 618.

ska⁸⁷ Obecnie chrześcijanie ukazują się jedynie jako niewielka społeczność, będąca przedmiotem prześladowań, która oczekuje przyszłego odkupienia i która dopiero wtedy będzie mogła „królować”. Jednakże społeczność ta otrzymała już od początku ważne zapewnienie o przynależności do swego Pana – Króla i Kapłana⁸⁸. Nie można wykluczyć jednak pewnego wpływu chrześcijan z życia pozagrobowego, ale dotyczy ona zawsze wymiaru historycznego, w którym do tej pory toczy się walka chrześcijan złączonych z Chrystusem przeciwko wrogim siłom złego.

Podobnie jak w poprzednich dwóch tekstach, także w Ap 20, 6 miejsce działalności kapłańskiej chrześcijan znajduje się przede wszystkim w wymiarze ziemskim, ukazując, że w historii chrześcijanie złączeni z Chrystusem realizują swą godność kapłańską przemierzając swoje życie na wzór ich Mistrza.

III. WNIOSKI

Powyższy artykuł miał na celu zbadać, jakie jest miejsce realizacji działalności kapłańskiej chrześcijan. Z analizy wszystkich trzech tekstów wynika, że środowisko, w którym chrześcijanie-kapłani wypełniają swe funkcje kapłańskie, ma przede wszystkim wymiar ziemski. Wierni, którzy otrzymali godność kapłańską od samego początku życia chrześcijańskiego, tj. od momentu chrztu świętego, wypełniają na różne sposoby swą działalność, która jest naznaczona przez tę godność w historii świata.

Przedmiotem naszego bezpośredniego zainteresowania nie było wskazanie i szczegółowe określenie, na czym polega sprawowanie przez nich funkcji kapłańskich. Zostało jednak uwypuklone, że związane jest ono przede wszystkim ze współpracą z Chrystusem zmartwychwstałym, który progresywnie umacnia swoje królestwo na ziemi. Z Nim są oni złączeni w walce przeciwko wrogim siłom. Ich czyny są inspirowane miłością, której doświadczają sami od Boga i którą kierują ku innym. Przede wszystkim ukazują swą miłość ku Bogu w zgromadzeniu liturgicznym poprzez modlitwy i akty uwielbienia (Ap 1, 6). Miejsce realizacji kapłaństwa w tym przypadku ograniczone jest do środowiska liturgicznego, ale jednoznacznie ziemskiego.

Także z Ap 1, 5 i 5, 6 wynika, że miejscem szczególnym ich działalności jest wspólnota liturgiczna. W niej spełniają oni poszczególne funkcje, które polegają na słuchaniu słowa i celebracji eucharystycznej.

⁸⁷ C a i r d. *The Revelation* s. 255-256.

⁸⁸ E. L o h s e. *L'Apocalisse di Giovanni*. Brescia 1974 s. 37.

Szczególna wartość realizacji godności kapłańskiej ukazuje się w tym przypadku jako postawa wierności i gotowości do złożenia w ofierze własnego życia poprzez śmierć męczeńską.

Wydaje się, że nie można całkowicie wykluczyć ich wpływu spoza ziemi. To zdaje się być zgodne z wizją wspólnoty chrześcijańskiej autora Apokalipsy. Jego zdaniem ich aktywność będzie trwać aż do skończenia świata na dwóch poziomach: ziemskim i pozaziemskim.

Odpowiadając zatem na zasadnicze pytanie niniejszego artykułu, wydaje się, że można dojść do wniosku, iż miejsce realizacji kapłaństwa chrześcijan znajduje się na ziemi od momentu zwycięstwa „Baranka” aż do końca świata. Środowisko historyczne jest właściwym miejscem realizacji kapłańskich zadań chrześcijan.

LO SPAZIO DI SVOLGIMENTO DEL SACERDOZIO DEI CRISTIANI SECONDO IL LIBRO D'APOCALISSE DI S. GIOVANNI

S o m m a r i o

L'articolo ha per lo scopo di studiare quale è lo spazio di svolgimento dell'azione sacerdotale dei cristiani secondo il libro d'Apocalisse.

Le diverse opinioni riguardo allo spazio di svolgimento dell'azione sacerdotale hanno diventato il punto di partenza per studiare il tema: „Lo spazio di svolgimento del sacerdozio dei cristiani nell'Apocalisse”.

L'articolo racchiude due parti. Nella prima è stato esposto il problema che ha mostrato la presenza del tema del sacerdozio nell'Apocalisse come pure le opinioni riguardo allo spazio delle funzioni dei cristiani-sacerdoti.

La seconda parte contiene l'esegesi dei tre testi. Dall'analisi di essi risulta che l'ambiente in cui i cristiani-sacerdoti svolgono le loro funzioni sacerdotali ha soprattutto la dimensione terrestre. I fedeli che hanno ricevuto la dignità sacerdotale fin dall'inizio della loro vita cristiana, cioè dal loro battesimo, svolgono in diversi modi la loro attività che è stata segnata da questa dignità lungo la storia del mondo.

Il loro particolare nella realizzazione della loro dignità sacerdotale si mostra nella loro vita nei confronti delle forze ostili. La loro azione sacerdotale si realizza allora nell'atteggiamento di fedeltà e nella prontezza di offrire la propria vita nel martirio.

Riassunto da Adam R. Sikora OFM